

З Крікету вирушав гаврський диліжанс, і подорожні, зібравшись на подвір'ї "Торговельного готелю" Маланде-на-сина, чекали переклику.

Диліжанс був жовтий, на жовтих колись, а тепер майже сірих від налиплого бруду, колесах. Передні колеса були зовсім низенькі, на задніх, високих і тонких, лежав брудний короб, роздутий, ніби черево тварини. В цей чудернацький повіз були запряжені три білі шкапини з величезними головами й товстими коліньми — голобельна й підпряжні. ,
4Вони, вдавалося, дрімали.

Кучер Сезер Орлявіль, куценський, товстий і пузатий чоловічок, проте меткий, бо при звичаївся стрибати на колеса й лазити на імперіал, червонолиций від свіжого повітря, злив, завірюх та й чарочок, звиклий мружити очі від граду й вітру, показався в дверях готелю, витираючи рота долонею. Його чекали селянки, сидячи перед широкими, круглими кошиками з наляканою птицею. Сезер Орля-віль брав одного кошика по одному й ставив на верх ридвана, потім обережно приладнав туди кошика з яйцями й почав шпурляти знизу мішки з зерном, паперові пакети, клуночки, вузлики. Нарешті відчинив задні дверцята й, діставши з кишені список, почав викликати:

— Пане кюре з Горжевіля!

Йиступив священик, високий, опасистий чоловік з багровим добродушним обличчям. Ставлячи ногу на приступку, він підібрав сутану, як жінки підбирають спідницю, і вліз у ковчег.

— Вчителю із Рольбоск — ле-Гріне!

Високий, незграбний учитель в довгому, до п'ят, сюртуці заквапився і також зник у розчинених дверях диліжанса.

— Господарю Пуаре, два місця.

Вийшов і Пуаре, довготелесий, кривий, зігнутий від ходіння за плугом, худий від посту, з давно невмиваним зморшкуватим обличчям. Слідом за ним ішла дружина з величезним зеленим парасолем у руках, маленька й худа, схожа на зморену козу.

— Господарю Рабо, два місця.

Рабо, зроду нерішучий, вагався й перепитував:

— Ти мене кличеш, так?

Кучер, якого прозвали Скалозубом, уже хотів одповісти якимсь жартом, аж тут Рабо підскочив до дверцят, діставши ляща від жінки, рослої й плечистої молодиці, череватої, як бочка, з ручиськами широкими, мов праники.

І Рабо гулькнув у ридван, наче пацюк у нору.

— Господарю Каніво!

Товстий, важчий, мабуть, за бугая селянин, геть зігнувши ресори, всунувсь у жовтий короб.

— Господарю Бельом!

Бельом, високий і худий, як тріска, з болісно скривленим обличчям, підійшов, схиливши набік голову, прикладаючи цю вуха хустку, наче в нього боліли зуби.

На всіх подорожніх були сині блузи, зодягнені поверх

старосвітських сукняних курток дивного крою, чорних чи зеленкуватих — святкового одягу, в якому вони покажуться тільки на

вулицях Гавра; на голові в кожного був високий шовковий кашкет — найвища елегантність для нормандського села. Сезер Орлявіль зачинив дверцята, виліз на передок і хльоснув батогом.

Троє коней, здавалось, прокинулись і труснули гривами; почулось безладне дзенькання бубонців.

Кучер гарикнув: "Но!" — щосили стьобнув коней. Ті сіпнулися, напнули посторонки й повільно потюпали. Оглушливо загримотів ридван, задеренчав розхитаними шиб* нами, забряжчав ресорами; подорожні загойдались, як на хвилях, підскакуючи і хитаючись на кожній вибоїні.

Якийсь час усі мовчали з пошани до священика, соромлячись при ньому розмовляти. Та, маючи компанійську й балакучу вдачу, він озвався перший.

— Ну, господарю Каніво, — промовив він, — усе йде гаразд?

Здоровань селяк, що відчував прихильність до священика, бо скидався на нього зростом, дебелістю й великим черевом, од повів усміхаючись:

— Та нічого, пане кюре, нічого, а як ви?

— О, в мене завжди все гаразд. А у вас як, господарю Пуаре? — спитав кюре.

— Та все йшло б добре, та ріпак цього року зовсім не вродив; а справи тепер такі, що тільки на ньому й надолужуєш.

— Що поробиш, важкі часи!

— А правда, правда, важкі,— озвалася густим басом жінка Рабо.

Вона була з сусіднього села, і кюре знав її лише на ім'я.

— Ви, здається, Блонделева дочка? — спитав він.

— Еге ж, це я вийшла за Рабо.

Рабо, кволий, несміливий і вдоволений, низенько вклонився усміхаючись, подавши наперед, немовби говорячи: "Це таки я, Рабо, одружився з Блонделевою дочкою".

Раптом господар Бельом, що й досі тримав хустку біля вуха, жалісно застогнав. Він охкав: "Ох-хо-хо-хо", — й притупував ногою — так, наче йому нестерпно боліло.

— Що, у вас болять зуби? — спитав священник.

Селянин на мить перестав охкати й відповів:

— Та ні, пане кюре... Які там зуби... це вухо... там, у самому осерді.

— А що ж там у вусі? Нарив?

— Ц знаю^чи то налив, знаю тільки, що там звір, здоровий звір; він уліз туди, коли я спав на сіннику.

— Звір? Ви певні? '

— Чи я певен? Я певен у цьому, як у царстві небесному, пане кюре, бо він гризе мене в усі. Він точить мені голову, їй-право. Він їсть мені голову. Ох... хо... хо... ох!.. — І Бельом знов затупав ногою.

Подорожні дуже зацікавились. Кожен висловив свою думку. Пуаре гадав, що то павук, учитель — що гусінь. Він бачив таке раз у

Кампемюре, в департаменті Орн, де він прожив шість років; отак само гусінь залізла у вухо й виповзла носом. Але чоловік оглух на те вухо, бо гусінь пробила йому слухову перетинку.

— Це скоріше черв'як, — заявив священик.

Господар Бельом усе стогнав, схиливши голову набік

і притулившись до дверцят, — бо він сідав останній.

— Ох... хо... хо... ох!.. А справді, це мурашка, велика мурашка, так воно кусається... Розумієте, пане кюре... бігає, бігає... Ох... хо... хо... хох... лишенько моє!

— Ти не показував лікареві? — спитав Каніво.

— Авжеж, ні.

— Чому?

Страх перед лікарем, здавалося, зцілив Бельома. Він випростався, не віднімаючи, проте, хусточки від вуха.

— Чому! А в тебе є гроші для цих ледарів? Він прийшов до тебе і раз, і вдруге, і втретє, і вчетверте, і вп'яте, — і щоразу давай йому гроші. Це вийде по сто су два екю! Ій-бо, не менш як два екю! А скажи мені, що він зробить, оте ледащо, га, що він зробить? Ти знаєш?

Каніво засміявся.

— Та звідки мені знати? А куди ж це ти їдеш?

— У Гавр, до Шамбрелана.

— Якого такого Шамбрелана?

— Та до шептуна.

— Якого шептуна?

— До шептуна, що вилікував мого батька.

— Твого батька?

— Авжеж, мого батька, давно колись.

— А що ж з ним було, з батьком?

— Застуда в попереку, не міг ні рукою, ані ногою поворухнути.

— А що зробив той Шамбрелан?

— Він вимісив йому обома руками спину, як тісто, і все враз минулося.

Бельом був певен, що Шамбрелан нашіптував якийсь наговір, але не зважився сказати цього при кюрбі

Каніво знову засміявся:

— А може, крізь туди заліз? Мабуть, признав дірку в вусі за свою нору, — бачить, довкола колючки ростуть; Зажди, ось я його вижену.

І Каніво, приставивши до рота руки, почав удавати гавкання хортів, що біжать по сліду. Він вив, брехав, гарчав, верещав. Всі зареготали, навіть учитель, що ніколи не сміявся.

Та Бельом, здавалось, розсердився, що з нього сміються, і тому священик перевів розмову на інше й звернувся до жінки Рабо:

— Що ж, у вас велика родина?

— Та чимала, пане кюре. Нелегко дітей вигохувати!

Рабо кивнув головою, ніби кажучи: "Так, так, нелегко їх вигохувати!"

— Скільки ж у вас дітей?

Вона промовила з гордістю, голосно й твердо:

— Шістнадцятеро, пане кюре! П'ятнадцятеро від чоловіка.

Рабо ще ширше всміхнувся, киваючи головою. Він зробив п'ятнадцятеро дітей, один він, Рабо! Його жінка сама в цьому призналася. Так що можна не сумніватися. Сто чортів, йому є чим пишатися!

А чий шістнадцятий? Вона не сказала. Це, безумовно, перша дитина... Усі, видно, знали, бо ніхто не здивувався. Навіть Каніво сидів байдужий.

Бельом знову взявся стогнати.

— Ох, хо-хо-хох!.. Як вухо мені свербить... Ой лишечко!

Ридван спинився перед Політовою кав'ярнею. Священик промовив:

— А що, коли налити в ухо трошки води? Може б, він вискочив? Хочете спробувати?

— Авжеж, хочу!

Всі вилізли з диліжанса, щоб побачити цю операцію.

Кюре попросив миску, серветку й склянку води, звелів учителеві тримати голову пацієнта нижче, нахиливши її набік, а коли вода зайде в вухо, зразу перевернути її на другий бік.

Але Каніво, що вже заглядав Бельомові у вухо, сподіваючись побачити звіра простим оком, закричав:

— Оце мармелад, хай йому чорт! Спершу треба прочистити, і Соколику. Твоєму кроликові не вибратися з твого варення. Він там прилипне всіма чотирма лапами.

Кюре й собі заглянув, у вухо і признав, що прохід надто тісний та заліплений лепом, щоб пробувати вигнати крізь нього звіра. Вчитель заходився прочищати вухо ганчіркою, накрученою на сірник. Усі захвилювалися, коли кюре вилив у вухо півсклянки води, і вона потекла Бельомові по обличчю, по чубові й за пазуху. Потім учитель рвучко повернув Бельомову голову на другий бік, немов хотів її відкрити. Кілька краплин упало в білу миску. Подорожні кинулись дивитися. Ніякого звіра не було видно. Проте Бельом заявив:

— Я вже нічого не відчуваю.

І кюре переможно закричав:

— Ну, звісно, звір утопився!

Всі знову залізли в диліжанс, вельми вдоволені.

Але щойно рушили, як Бельом страшенно закричав. Звір очуняв і розлютився. Бельом запевняв навіть, що він тепер пробрався йому в голову й пожирає мозок. Селюк так вив і корчився, аж тітка Пуаре подумала, що в нього вселився диявол, і почала плакати й хреститись. Потім біль трохи вщух, і хворий сказав, що "він" повзає у нього в усі "кругом, кругом". Бельом на пальцях показував рухи звіра, немов бачив його й стежив за ним оком:

— Ось він знову повзе вгору... ох-ох-хо-хох... лишечко!

Каніво не витримав:

— Це він од води сказився, твій звір. Він може, більше до вина звик.

Знявся регіт. Каніво додав:

— Як доїдемо до кав'ярні Бурбе, ти піднеси йому горілки, і він не ворухнеться, їй-Богу!

Але Бельом не тямився від болю. Він кричав, немов з нього виривали душу. Священикові довелося підтримувати йому галову. Сезера попрохали спинитись перед першим-ліпшим будинком.

Перша була ферма край дороги. Бельома перенесли туди на руках, поклали на кухонний стіл і знов узялися до операції. Каніво все радив розмішати воду з горілкою, щоб приголомшити, а то, може, — й убити звіра. Але священик запропонував оцет.)

Цього разу, сміючись, суміш уливали по краплині, щоб вона просочилась углиб, і потім залишили її на кілька хвилин у вусі.

Знову принесли миску, і два велетні, кюре й Каніво,

немов якусь річ, перевернули Бельома, а вчитель заходився бити пальцями по здоровому вухові, щоб рідина швидше вилилась.

Навіть сам Сезер Орлявіль з батогом у руках увійшов подивитися.

І раптом усі побачили на дні миски чорну цяточку, не більшу за макове зернятко. Проте вона ворушилась. То була блоха! Знявся крик, потім оглушливий регіт. Блоха! Ото вже звір так звір! Каніво ляскав себе по стегнах, Сезер Орлявіль шмагав батогом, кюре, регочучи, ревів, як осел, учитель сміявся, ніби чхав. Обидві жінки радісно квоктали.

Бельом, сівши на столі й узявши на коліна миску, зосереджено й зловтішно дивився на переможену блоху, що вертілась у краплині води. Він пробурмотів: "Ах ти, стерво!" — й плюнув на неї.

Кучер, ледве живий від сміху, приказував:

— Блоха, блоха, а нехай тобі! Гіопалась-таки, проклята, попалась!

Потім, заспокоївшись трохи, крикнув:

— Ну, в дорогу! Вже й так скільки часу згаяли.

І подорожні, все ще сміючись, потяглися до диліжанса.

Зненацька Бельом, що йшов позаду всіх, заявив:

— А я повертаюсь до Крікету. Тепер мені в Гаврі нема чого робити.

Кучер одказав:

— То дарма, плати за своє місце!

— Заплачу, та тільки половину, я й півдороги не проїхав.

— Ні, плати повністю, місце все одно за тобою.

Знялася суперечка, що швидко перейшла в люту лайку.

Бельом присягався, що більше двадцяти су не заплатить, Орлявіль твердив, що менше сорока не візьме.

Вони кричали, вступившись одне в одного, ніс у ніс.

Каніво виліз із диліжанса й сказав:

— По-перше, ти віддаси сорок су панові кюре. Чув? Потім усім піднесеш по чарочці, це буде п'ятдесят п'ять, та Сезереві заплатиш, двадцять. Гаразд, Скалозубе?

Кучер, зрадівши, що в Бельома вилетить із кишені майже чотири франки, відповів:

— Гаразд!

— Ну то плати.

— Не заплачу. По-перше, кюре не лікар.

— Як не заплатиш, то я посаджу тебе в диліжанс і відвезу до Гавра.

Велетень схопив Бельома за поперек і підняв його, мов дитину.

Довелося Бельомові* поступитися. Він добув гаманець і заплатив.

Диліжанс рушив на Гавр, а Бельом пішов назад до Крікетто, і всі мовчазні тепер нодорожні довго ще бачили на білій дорозі синю блузу, розмаяну над цибатими ногами господаря Бельома.

Признання